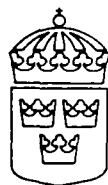


Arbetsmarknadsutskottets yttrande 1987/88:1 y

om Sverige och den västeuropeiska integrationen



AU
1987/88:1 y

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har berett arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1987/88:66 om Sverige och den västeuropeiska integrationen jämte motioner. Arbetsmarknadsutskottet begränsar sitt yttrande till den del av propositionen som avser främst arbetsmarknadspolitiska frågeställningar.

I propositionen föreslås vissa riktlinjer för Sveriges medverkan i det västeuropeiska integrationsarbetet. Det övergripande målet anges bl.a. vara att åstadkomma ett gemensamt europeiskt ekonomiskt samarbetsområde som omfattar samtliga EFTA- och EG-länder.

I arbetet på ett utvidgat samarbete inom Europa spelar de arbetsmarknadspolitiska frågorna en betydelsefull roll. Detta gäller inte minst människors rätt och möjligheter att fritt röra sig över nationsgränserna för att söka eller påbörja nytt arbete.

Det nordiska samarbetet har resulterat i en särskild överenskommelse om *gemensam nordisk arbetsmarknad*. Den innebär bl.a. att det är en rättighet för nordiska medborgare att fritt kunna ta arbete och bosätta sig i annat nordiskt land, att arbetstillstånd inte skall krävas och att enskilt land inte får försätta medborgare från övriga länder i ett sämre läge än de egna medborgarna. Till denna överenskommelse har också särskilda regler bifogats för hur arbetsförmedlingar skall samarbeta för att kunna bistå både arbetssökande och arbetsgivare.

För samhörigheten i Norden har möjligheterna att fritt flytta och ta arbete haft en avgörande betydelse.

Liknande överenskommelser finns för länderna inom EG där Romfördragets bestämmelser om avskaffande av hindren för den fria rörligheten innebär att medborgare i en medlemsstat dels skall äga tillträde till arbetsmarknaden i övriga medlemsstater på samma villkor som gäller för dess egna medborgare, dels skall behandlas lika med dessa i fråga om sysselsättning, lön och övriga arbetsvillkor.

Arbetslösheten inom EG uppgår till ca 12 %, vilket innebär att ca 16 miljoner arbetssökande står utan arbete. Man beräknar att överskottet på arbetskraft inom en 10-årsperiod kommer att överstiga 20 miljoner människor. Samtidigt utgår man från ett ökat antal vakanser, till följd av avsaknad på personal med erforderlig utbildning.

Sysselsättningsfrågorna ägnas betydande uppmärksamhet inom EG. Rå-

det har bl.a. fastslagit att uppgiften för arbetsmarknadspolitiken är att bidra till att öka sysselsättningen och att reducera arbetslösheten. En bättre integration av arbetsmarknadspolitik och ekonomisk politik har ansetts vara särskilt viktig. För att ge parterna möjlighet att aktivt påverka utformningen av sysselsättningspolitiken har en kommitté med rådgivande ställning knutits direkt till Rådet.

I Romfördraget anges den sysselsättningsmässiga målsättningen vara att varje medlemsstat skall föra en ekonomisk politik som säkerställer en hög sysselsättning. Målet för den svenska sysselsättningspolitiken är, som också framhålls i propositionen, mer långtgående. Här utgör målet arbete åt alla en grundsten i den ekonomiska politiken. De arbetsmarknadspolitiska insatserna har också hittills haft en större omfattning än i Västeuropa i övrigt. Romfördraget innehåller emellertid inga föreskrifter som hindrar att arbetsmarknadspolitiska åtgärder och särskilt riktade insatser görs. Ett stort antal initiativ prövas, inte minst för att komma till rätta med ungdoms- resp. långtidsarbetslösheten. Här kan nämnas att frågan om en förkortning av arbetstiden som ett medel att öka sysselsättningen har diskuterats sedan lång tid inom EG. Arbetstidsförkortning med detta syfte har prövats bl.a. i Frankrike och Västtyskland.

Av betydelse för ambitionerna på det arbetsmarknadspolitiska området i Sverige har tvivelsutan varit den nära samverkan mellan parterna som präglat arbetsmarknadspolitiken. Detta kommer bl.a. till uttryck i parternas medverkan i olika arbetsmarknadspolitiska sammanhang.

I propositionen erinras om att invandringen i Sverige från icke-nordiska länder är reglerad, bl.a. på grund av risken för att en fri invandring skulle försvåra möjligheterna att fullfölja målen för arbetsmarknadspolitiken och den ekonomiska politiken över huvud taget. En oreglerad invandring skulle dessutom försvåra möjligheterna att bereda sysselsättning åt de grupper på den svenska arbetsmarknaden som har störst svårigheter att finna arbete. Det gäller särskilt äldre kvinnor, handikappade samt flyktingar och tidigare invandrade personer. Det anförs vidare att en fri invandring skulle kunna omöjliggöra ambitionen att tillförsäkra den invandrade arbetskraften samma anställningsförhållanden och levnadsstandard i övrigt som den inhemska arbetskraften.

Ett antagande av EG:s regler för arbetskraftens fria rörlighet skulle enligt propositionen medföra att Sverige inte längre har möjlighet att reglera invandringen av medborgare från de länder som är medlemmar i EG. Medborgare i EG skulle i princip få samma rätt att resa till Sverige och här söka arbete som medborgare i de nordiska länderna nu har.

Enligt utskottets uppfattning visar det ovan framförda på de känsliga överbälganden som hänger samman med en svensk anslutning till den europeiska arbetsmarknaden. En viktig aspekt för svenskt vidkommande är att en eventuell överenskommelse inte innebär inskränkningar i den fria nordiska arbetsmarknaden.

Som ovan nämnts räknar man inom EG med ett ökande överskott på arbetskraft under 1990-talet. Samtidigt tyder prognoserna i Sverige på att problemet här kan bli det omvända. Detta förhållande kan i och för sig tala för en integration med den europeiska arbetsmarknaden. Samtidigt bör

erinras om vad tidigare sagts om ambitionerna i Sverige när det gäller den invandrade arbetskraften. Denna kategori får sålunda inte behandlas annorlunda än arbetskraften i övrigt.

Som framhålls i propositionen är emellertid trögheten i arbetskraftens rörlighet också inom EG:s arbetsmarknad stor. Trögheten gäller i synnerhet mellan länder, där t.ex. språksvårigheter och skillnader i utbildningen tillstöter. En anslutning till EG:s nuvarande regler om arbetskraftens fria rörlighet skulle därför under normala förhållanden sannolikt knappast innebära någon risk för arbetskraftsinflyttningar i sådan omfattning att svårigheter skulle uppstå på den svenska arbetsmarknaden. Som anförs i propositionen kan, om allvarliga risker uppstår bl.a. för sysselsättningen i en medlemsstat, den fria invandringen från andra EG-länder begränsas genom att information lämnas via de offentliga arbetsförmedlingarna om arbetsmarknadssituationen i det berörda landet.

En annan fråga som i detta sammanhang är av stort intresse för svenskt vidkommande är jämställdhetsfrågorna. I Sverige har sedan lång tid bedrivits ett målmedvetet arbete i syfte att uppnå jämställda förhållanden på arbetsmarknaden. Även om mycket återstår innan vi i vårt land kan anse att det råder reell jämställdhet på arbetsmarknaden, torde det i vart fall kunna sägas att dessa frågor tillmäts större betydelse här än i länder med andra traditioner, annan kultur osv. Tillämpningen av rådsdirektiven rörande jämställdheten mellan kvinnor och män i fråga om lika lön, tillgång till anställning, yrkesutbildning och arbetsvillkor m.m. bedöms inom EG vara otillfredsställande. År 1986 antogs en resolution om intensifierade åtgärder både på EG-nivå och nationell nivå, för att främja lika möjligheter för kvinnor.

Utskottet vill framhålla betydelsen av att en eventuell anslutning till den europeiska arbetsmarknaden inte innebär att frågan om jämställdhet på den svenska arbetsmarknaden tillmäts mindre betydelse än hittills.

En gemensam arbetsmarknad och ett ökande antal multinationella företag kan innebära problem på det arbetsrättsliga området. De arbetsrättsliga frågorna har hittills inte varit föremål för någon närmare diskussion i relationerna med EG. EG antog emellertid år 1976 ett direktiv som skall tillförsäkra arbetstagare samma rättigheter som de tidigare haft när ett företag överläts till en annan ägare eller går samman med ett annat företag inom Gemenskapen. EG-kommissionen lade år 1980 också fram ett förslag till direktiv med bestämmelser om informations- och samrådsplikt i koncerner och multinationella företag. Europafacket har länge krävt regler som går längre än kommissionens förslag. Det har inte gått att nå enighet i frågan varför Rådet har uppmanats att fortsätta diskussionen. Frågan skall tas upp på nytt i början av år 1989.

I sammanhanget bör erinras om att nordiska ministerrådet år 1986 gav en särskild projektgrupp i uppdrag att undersöka vilka förutsättningar som finns att genom avtal utveckla samarbetet mellan nordiska koncerner och de fackliga organisationerna inom dessa koncerner. Gruppen är sammansatt av företrädare för de nordiska regeringarna (utom Island) och arbetsmarknadens parter.

Utskottet vill för sin del framhålla att de arbetsrättsliga frågorna måste

ägnas stor uppmärksamhet i samband med dels den ökade integrationen på den europeiska arbetsmarknaden, dels internationaliseringen av de större företagen. Som framhålls i propositionen får ett närmare samarbete med EG inte leda till att arbetstagarnas möjligheter att påverka arbetsvillkoren minskas. De strikt företagsekonomiska aspekterna vid t.ex. större fusioner måste förenas med bl.a. de anställdas intressen. Detta bör ske genom samverkan med de fackliga organisationerna.

För att åstadkomma en balanserad regional utveckling i Sverige fyller regionalpolitiken en viktig funktion. Sverige har en liten del av befolkningen inom stödområdena i jämförelse med andra länder. Som norm inom EG gäller för övrigt att högst 30 % av befolkningen inom ett land får tillhöra ett stödområde. Som framhålls i motion 1987/88:U5 (c) är det angeläget att vårt land även fortsättningsvis har möjlighet att göra insatser som syftar till att stärka de regioner som har en svag tillväxt, t.ex. genom infrastrukturella satsningar och företagsstöd.

Utskottet har i det föregående pekat på vissa frågor som bör beaktas och analyseras i en diskussion om en svensk anslutning till den europeiska arbetsmarknaden. Utskottet vill samtidigt framhålla de fördelar för Sverige som en europeisk arbetsmarknad kan innebära. Som bl.a. framhålls i motionerna 1987/88:U6 (fp) och 1987/88:U7 (m) är det viktigt för svenskt näringsliv både att svenskar kan tjänstgöra utomlands och att utländsk personal kan arbeta i Sverige. Goda möjligheter för svenska medborgare att för en tid ta anställning i företag i EG-länderna bör vara till gagn inte bara för individen utan för riket i stort. Detta gäller inte minst – som sägs i motion U6 (fp) – på tjänsteområdet.

Utskottet vill slutligen framhålla betydelsen av att man från svenskt håll inom utskottets beredningsområden, dvs. arbetsmarknads- och regionalpolitiken, intensifierar kontakterna med Europa. Det gäller både departement, myndigheter, parterna på arbetsmarknaden m.fl. Utskottet noterar därvid med tillfredsställelse att regeringen i propositionen anmäler sin avsikt att bl.a. verka för smidiga och effektiva samverkansformer med och mellan statliga verk och myndigheter i det internationella harmoniseringsarbetet.

Med det anförda finner arbetsmarknadsutskottet för sin del att motionerna U5, U6 och U7 i de delar dessa tagit upp frågor som ligger inom utskottets beredningsområde inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 februari 1988

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Lars Ulander

Närvarande: Lars Ulander (s), Elver Jonsson (fp), Marianne Stålberg (s), Lahja Fxner (s), Börje Hörnlund (c), Gustav Persson (s), Bengt Wittbom (m), Sten Östlund (s), Bo Nilsson (s), Charlotte Branting (fp), Sonja Rembo (m), Kersti Johansson (c), Lars-Ove Hagberg (vpk), Sven Lundberg (s) och Erik Holmkvist (m).

1. Börje Hörnlund och Kersti Johansson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "För att" och slutar med "och företagsstöd" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla betydelsen av att man i Sverige kommer till rätta med de regionala balansproblemen. En ekonomisk stormarknad innebär att ökade koncentrationstendenser gör sig gällande. En integration med den europeiska arbetsmarknaden skulle därmed kunna innebära att de betydande regionala obalansproblemen i vårt land förstärktes ytterligare. Som framhålls i motion U5 (c) måste Sverige inför en sådan situation väsentligt skärpa de regionalpolitiska ambitionerna. Detta är helt nödvändigt även i dagsläget.

Ett närmare samarbete får inte omöjliggöra insatser för regional balans. Åtgärder som infrastrukturella satsningar, stöd till ogynnsamma avståndskostnader osv. måste förstärkas och inte försvagas. Det är nödvändigt att Sverige kan använda alla aktuella medel för att skapa regional balans också efter ett närmande till den europeiska arbetsmarknaden. Riksdagen bör i anledning av motion U5 (c) som sin mening ge regeringen detta till känna.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Med det" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Med det anförda finner utskottet att motionerna U6 och U7 i de delar dessa tagit upp frågor som ligger inom utskottets beredningsområde inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

2. Lars-Ove Hagberg (vpk) anser att yttrandet bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den grundläggande uppfattning beträffande proposition 1987/88:66 om Sverige och den västeuropeiska integrationen som kommer till uttryck i vpk-motionen U3. Frågan om Sveriges förhållande till de västeuropeiska gemenskaperna berör i grunden vår nationella självbestämmanderätt och självständighet. Vår demokratiska självbestämmanderätt sätts här i fråga på ett uppseendeväckande sätt.

De integrationsfrågor som tas upp skall inte begränsas till att gälla Sverige och EG, utan Sverige och världen. Denna större dimension berörs emellertid inte.

När det gäller de arbetsmarknadspolitiska aspekterna på propositionen vill utskottet framhålla EG-ländernas påtagliga inre svårigheter med svag tillväxt, överproduktion och massarbetslöshet. I propositionen pekas också på att man i de länderna har en lägre ambition på det sysselsättningspolitiska området än vi har i Sverige. Marknadskrafternas starka inflytande i EG-länderna har tvärtom inneburit att utslagning och massarbetslöshet anses tillhöra ett normaltillstånd. Följdriktigt drivs också en medveten, cynisk politik för att bryta ned fackföreningsrörelsen och trycka ned arbetarrörelsen.

I propositionen talas om ambitionerna på jämställdhetsområdet i Sverige. I de stora EG-länderna dominerar en kvinnosyn som är konventionell och traditionalistisk.

Invandrarna på arbetsmarknaden används i EG-länderna alltmer för att klara av konjunktursvängningarna. När konjunkturen går ned skickas den invandrade arbetskraften hem.

Vi har i Sverige ambitionen att komma till rätta med de regionala balansproblemen. Mycket återstår att göra och den förda politiken lämnar mycket övrigt att önska. I Europa betraktas emellertid en regionalpolitisk utvecklingspolitik alltmer som subventioner eller "handels hinder".

Det anförda bekräftar vad utskottet inledningsvis uttalat, nämligen att Sveriges integrationssträvanden i stället skall ses globalt och inte begränsas till att avse EG.

Den svenska industrin har ett uttalat önskemål om en fri arbetskraftsinvandring från Europa. Därmed skulle man kunna uppnå likartade produktions- och kostnadsfördelar med EG-länderna. En konsekvens skulle nämligen bli ytterligare sänkta reallöner för arbetarna i Sverige och en förvärrad regional obalans. Till saken hör att den svenska industrin i dag använder sig av nya s.k. högproduktiva utsugningsmetoder, som ökar utslagningen av människor. De efterfrågar i huvudsak personer i åldern 25-35 år med yrkesutbildning och lång arbetslivserfarenhet.

Slutligen vill utskottet framhålla de arbetsrättsliga aspekterna vid en integration med EG. I propositionen talas i försiktiga ordalag om de fackliga organisationernas inflytande vid internationaliseringen av de större företagen. Vad det handlar om är i själva verket att företagen på detta sätt medvetet kan undvika ett inflytande från de anställdas sida. Här krävs i stället en facklig vetorätt om man skall kunna komma till rätta med problemen. Till denna fråga återkommer arbetsmarknadsutskottet i samband med behandlingen av den arbetsrättsliga lagstiftningen.

Särskilt yttrande

Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Erik Holmkvist (alla m) anför:

Arbetsmarknadsutskottet har i sitt yttrande utifrån främst arbetsmarknadspolitiska utgångspunkter redovisat sina synpunkter när det gäller en svensk anslutning till den europeiska arbetsmarknaden.

Vi vill för vår del också peka på det mer övergripande perspektivet när det gäller sysselsättningen.

Som framgår av motion U7 (m), syftar den pågående västeuropeiska integrationen till att i samarbete mellan folken skapa ett starkare Europa med ökad tillväxt och sysselsättning och med högre livskvalitet och ökad rörelsefrihet för de enskilda människorna – ett medborgarnas Europa.

Ett vidgat samarbete med EG-länderna när det gäller den tekniska utvecklingen, forskningen, utbildningen, arbetsmarknaden etc. är en grundförutsättning för att Sverige skall kunna uppnå och bevara den konkurrenskraft som är nödvändig för att upprätthålla full sysselsättning.

En sammanläggning av den nordiska gemensamma arbetsmarknaden med EG:s gemensamma arbetsmarknad bör därför eftersträvas.

Vi vill stryka under behovet av intensifierade kontakter med Europa. Enligt vår mening är det av en avgörande betydelse med nära kontakter mellan å ena sidan regering, parlamentariker, myndigheter och parterna på

arbetsmarknaden i Sverige och å andra sidan EG. Vi vill i detta sammanhang hänvisa till de konkreta förslag i detta syfte som förs fram i motion U7 (m). Bl.a. föreslås i motionen att regeringen aktivt skall medverka till att EG-kommissionen snarast öppnar ett informationskontor i Sverige.

AU 1987/88:1 y

